

30 năm | Nghị định Chính phủ về ĐHQGHN

Thực hiện sứ mệnh tiên phong, đổi mới, bồi dưỡng nhân tài

Phối cảnh tòa nhà điều hành ĐHQGHN tại Hòa Lạc. Dự kiến hoàn thành năm 2025.

VỚI CƠ CẤU ĐA NGÀNH, ĐA LĨNH VỰC, ĐHQGHN CÓ THỂ MẠNH LỚN ĐỂ THAM GIA GIẢI QUYẾT NHỮNG VẤN ĐỀ KHOA HỌC CÔNG NGHỆ TRỌNG ĐIỂM CỦA ĐẤT NƯỚC TRONG TẤT CẢ CÁC LĨNH VỰC.

GS.TSKH NGUYỄN ĐÌNH ĐỨC

Thủ tướng Phan Văn Khải dự lễ khởi công xây dựng ĐHQGHN tại Hòa Lạc, ngày 20/12/2003.

Ảnh từ trái sang: Phó Thủ tướng Phạm Gia Khiêm, Thủ tướng Phan Văn Khải, Giám đốc ĐHQGHN Đào Trọng Thi, Nguyên Giám đốc ĐHQGHN Nguyễn Văn Đạo.

SỨ MỆNH LÀ ĐẠI HỌC TRỌNG ĐIỂM QUỐC GIA

Năm 1993, ĐHQGHN được thành lập theo Nghị định số 97/CP ngày 10/12/1993 của Chính phủ với sứ mạng là đại học trọng điểm quốc gia - một trung tâm đào tạo chất lượng cao, trình độ cao gắn với nghiên cứu khoa học, chuyển giao tri thức và công nghệ đa ngành, đa lĩnh vực, ngang tầm khu vực, tiến tới đạt trình độ quốc tế làm nòng cốt và đầu tàu đổi mới cho hệ thống giáo dục nước nhà.

Mô hình Đại học quốc gia cũng là một đại học tự chủ. Thời điểm đó, đất nước vừa mới bước vào thời kỳ đổi mới. Những khái niệm về tự chủ đại học, chuẩn mực quốc tế còn chưa phổ biến với nền giáo dục đại học Việt Nam.

Tuy nhiên, với tầm nhìn xa trông rộng, Đảng và Nhà nước đã nhận ra những hạn chế của các đại học chuyên ngành đang hiện có vốn được xây dựng để phục vụ nền kinh tế tập trung kế hoạch hóa để thành lập ĐHQGHN với mục đích trở

thành đại học hàng đầu của Việt Nam, hội nhập với nền giáo dục đại học hiện đại của thế giới.

Sau 30 năm thành lập ĐHQGHN đã phát triển vượt bậc và đạt được nhiều thành tựu lớn, luôn khẳng định là đại học hàng đầu của Việt Nam.

Năm 2012, các Đại học Quốc gia lần đầu tiên được đưa vào Luật giáo dục đại học tạo điều kiện thuận lợi hơn nữa cho hai Đại học Quốc gia phát triển.

Khi mới thành lập, ĐHQGHN chỉ có 3 trường đại học thành viên là Trường ĐH Tổng hợp, Trường ĐH Sư phạm Hà Nội và Trường ĐH Sư phạm Ngoại ngữ. Đến nay, ĐHQGHN đã cơ bản hoàn chỉnh cơ cấu đa ngành, đa lĩnh vực với 09 trường đại học thành viên, 05 viện nghiên cứu thành viên, 02 trường và 02 khoa trực thuộc.

Các trường đại học gồm: Trường

ĐH Khoa học Tự nhiên, Trường ĐH Khoa học Xã hội và Nhân văn, Trường ĐH Công nghệ, Trường ĐH Ngoại ngữ, Trường ĐH Kinh tế, Trường ĐH Giáo dục, Trường ĐH Việt Nhật, Trường ĐH Y dược và Trường ĐH Luật (mới được nâng cấp từ Khoa Luật năm 2022). Các viện nghiên cứu gồm có: Viện Công nghệ Thông tin, Viện Việt Nam học và Khoa học Phát triển, Viện Tài nguyên và Môi trường, Viện Trần Nhân Tông, Viện Đảm bảo Chất lượng giáo dục. Trường trực thuộc có: Trường Quốc tế, Trường Quản trị và Kinh doanh; Khoa đào tạo trực thuộc gồm: Khoa Các khoa học liên ngành và Khoa Quốc tế pháp ngữ.

Quy mô đào tạo những năm đầu chỉ khoảng 20.000 sinh viên chính quy và 100 NCS, sau 30 năm, quy mô đào tạo của ĐHQGHN đã tăng gấp 3 lần, khoảng 60.000 sinh viên chính quy và quy mô đào tạo

NCS đã lên tới 1.100.

Từ chỗ chỉ có hơn 50 ngành đào tạo, đến nay, ĐHQGHN dự kiến tuyển sinh với 143 ngành trình độ đại học, trong đó có 6 ngành mới trong năm 2023.

Với cơ cấu đa ngành, đa lĩnh vực như trên, ĐHQGHN có thế mạnh lớn để tham gia giải quyết những vấn đề khoa học công nghệ trọng điểm của đất nước trong tất cả các lĩnh vực, kể cả những lĩnh vực khó và quan trọng như: Hàng không vũ trụ, Tự động hóa và Tin học, Trí tuệ nhân tạo, Xây dựng - giao thông, Công nghệ nano, An ninh phi truyền thống...

ĐÀO TẠO NHÂN TÀI, ĐÀO TẠO NGUỒN NHÂN LỰC CHẤT LƯỢNG CAO

ĐHQG đã góp phần quan trọng vào sự nghiệp đào tạo nhân tài, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, trình độ cao cho đất nước.

ĐHQGHN là cơ sở giáo dục đào tạo từ bậc trung học cơ sở đến bậc tiến sĩ. Ngoài các trường chuyên được thành lập lâu đời với bề dày thành tích được cả nước biết đến như Trường THPT chuyên Khoa học Tự nhiên (thuộc Trường ĐH Khoa học Tự nhiên) và Trường THPT chuyên Ngoại ngữ (thuộc Trường ĐH Ngoại ngữ), mới đây Trường THPT Khoa học Giáo dục (thuộc Trường ĐH Giáo dục) đã được thành lập.

Lần đầu tiên ở Việt Nam, năm 1997, ĐHQGHN đã xây dựng và triển khai dự án “Đào tạo cử nhân khoa học tài năng” và từ năm 2001, là Dự án “Đào tạo nguồn nhân lực tài năng”.

Bên cạnh truyền thống đào tạo nhân tài ở bậc trung học phổ thông chuyên (với 2 trường chuyên ĐHKHTN và ĐHNN), ĐHQGHN là trường đại học đầu tiên của Việt Nam thực hiện một cách chính quy công tác đào tạo, bồi dưỡng nhân tài ở bậc đại học.

Từ năm 2006, để tăng cường hội nhập các chuẩn mực quốc tế, trong khi quy mô đào tạo cử nhân tài năng, chất lượng cao còn nhỏ, mức độ “quốc tế hoá” về chương trình, phương pháp đào tạo,

Giáo sư Toán học Ngô Bảo Châu có bài giảng chuyên đề về “Lý thuyết bất biến và không gian moduli” tại Trường Đại học Khoa học Tự nhiên, ĐHQGHN.

ngoại ngữ sử dụng chưa đủ cao, ĐHQGHN bắt đầu triển khai đào tạo các chương trình tiên tiến.

Năm 2007, ĐHQGHN bắt đầu triển khai các chương trình đào tạo đạt chuẩn quốc tế, còn gọi là chương trình nhiệm vụ chiến lược (ban đầu được gọi là chương trình 16-23, vì tập trung lựa chọn được 16 ngành đại học và 23 chuyên ngành sau đại học tham gia Đề án).

Các chương trình đào tạo của ĐHQGHN theo Quy chế mới nhất ban hành năm 2022 được quy lại gọn gàng gồm: Chương trình đào tạo tài năng, Chương trình chất lượng cao (bao gồm các chương trình tiên tiến, chuẩn quốc tế - đào tạo theo nội dung, chương trình của các đại học danh tiếng trên thế giới) và các chương trình chuẩn.

Bên cạnh đó, ĐHQGHN còn có cơ chế liên thông và sử dụng chung cán bộ cơ hữu trong toàn đại học. Do đó, các chương trình đào tạo cũng rất phong phú và đa dạng.

Năm 1993, ĐHQGHN chỉ có vài chục chương trình đào tạo, đến nay đã có 141 chương trình đào

tạo đại học, gần 200 chương trình đào tạo thạc sĩ và 180 chương trình đào tạo tiến sĩ.

Đứng trước những yêu cầu cấp bách về việc nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực trình độ cao, ĐHQGHN đã triển khai Đề án đổi mới đào tạo trình độ tiến sĩ tại ĐHQGHN và đã ban hành Quy chế tuyển sinh và đào tạo trình độ tiến sĩ mới (2017, 2022). Đây là những bước đột phá mạnh mẽ trong hoạt động đào tạo.

Quy chế mới yêu cầu nâng cao chuẩn đầu ra về chuyên môn và ngoại ngữ của NCS. Hiện nay, chỉ còn ĐHQGHN là cơ sở GDĐH duy nhất trong cả nước yêu cầu NCS phải có công bố quốc tế.

Quy chế của ĐHQGHN cũng nâng cao chuẩn về công bố quốc tế và chất lượng của đội ngũ giảng viên hướng dẫn NCS cũng như đội ngũ giảng viên tham gia đào tạo, giảng dạy bậc tiến sĩ; yêu cầu gắn hoạt động làm luận án của NCS với hoạt động của bộ môn/PTN; với việc tham gia các đề tài nghiên cứu; hướng dẫn thực hành, thực tập; hướng dẫn khóa luận tốt nghiệp và các seminar khoa học của đơn vị

chuyên môn; trao quyền tự chủ và tự chịu trách nhiệm cao nhất cho cán bộ hướng dẫn và bộ môn trong quá trình đào tạo NCS.

Đồng thời, Quy chế cũng đặc cách bỏ quy quy trình phân biện kín với các NCS có thành tích nghiên cứu xuất sắc, công bố được nhiều bài báo trên các tạp chí quốc tế ISI có uy tín.

TIỀN PHONG ĐỔI MỚI NHIỀU LĨNH VỰC

ĐHQGHN luôn đi tiên phong đổi mới nhiều lĩnh vực trong hệ thống giáo dục đại học Việt Nam.

Không chỉ tiên phong trong việc đào tạo và bồi dưỡng nhân tài thông qua các chương trình đào tạo đặc biệt như đã nói tới ở trên, ĐHQGHN cũng tiên phong trong cả nước xác định phát triển theo mô hình đại học định hướng nghiên cứu, gắn đào tạo với nghiên cứu, với việc xây dựng và phát triển các nhóm nghiên cứu mạnh.

Với triết lý đào tạo thông qua nghiên cứu để đảm bảo chất lượng và nghiên cứu để tiếp cận trình độ của thế giới, đào tạo trình độ cao, năm 2004, tại phiên họp lần thứ X Hội đồng Khoa học và Đào tạo của ĐHQGHN đã xác định các tiêu chí cơ bản của đại học nghiên cứu, như chất lượng đội ngũ cán bộ giảng dạy và nghiên cứu; tỷ lệ sinh viên/giảng viên; tỷ lệ đào tạo sau đại học/đại học; số lượng, chất lượng và lượt trích dẫn của các công bố quốc tế; các phát minh, sáng chế; giải thưởng KH&CN... từ đó định hướng cho các hoạt động của nhà trường. Việc tiên phong mở rộng quy mô đào tạo theo hướng nâng cao tỷ lệ đào tạo sau đại học/đại học cũng như đầu tư xây dựng các nhóm nghiên cứu chính là hai trong số những giải pháp quan trọng để thực hiện chiến lược này.

ĐHQGHN cũng tiên phong mở các ngành mới, ngành/chuyên ngành thí điểm chưa có trong danh mục mã ngành đào tạo của Nhà nước, như An toàn thông tin, Trí tuệ nhân tạo, Công nghệ Nano, Công nghệ Hàng không Vũ trụ, An ninh phi truyền thống, Biến đổi khí hậu...

Đến nay, một số chương trình thí điểm của ĐHQGHN đã được đưa vào danh mục đào tạo của Nhà nước như các chương trình đào tạo ngành Hóa dược, Kinh tế phát triển, Luật kinh doanh (bậc đại học), Ngôn ngữ Nhật (bậc thạc sĩ), Đo lường Đánh giá trong giáo dục (bậc thạc sĩ và tiến sĩ)...

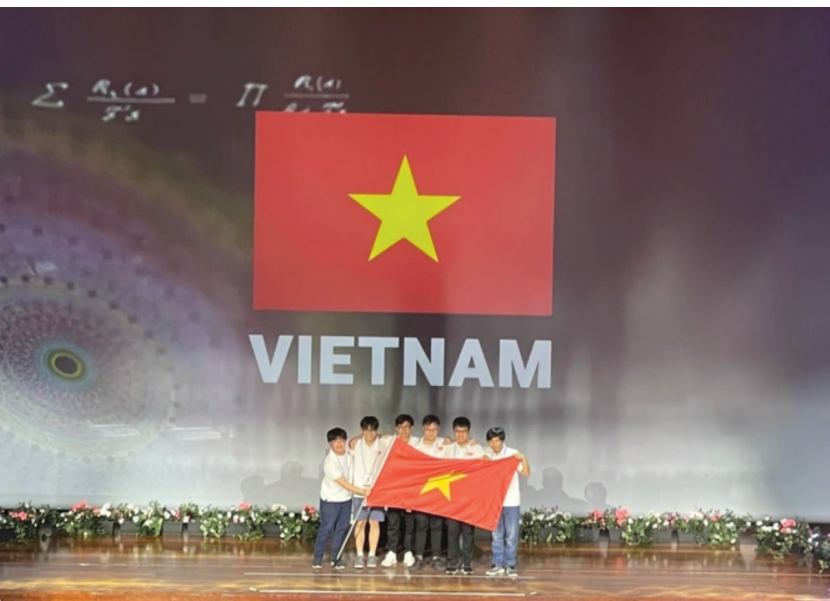
Hiện nay, ĐHQGHN đang đào tạo gần 50 chương trình mới thí điểm (từ các bậc cử nhân, kỹ sư, đến thạc sĩ và tiến sĩ). Đây là những đặc sản trong đào tạo của ĐHQGHN.

Ngay từ năm 1995, lãnh đạo ĐHQGHN đã thành lập Trung tâm Đảm bảo chất lượng đào tạo và Nghiên cứu phát triển giáo dục (tiền thân của Viện Đảm bảo chất lượng giáo dục, Trung tâm Khảo thí và Trung tâm Kiểm định chất lượng giáo dục của ĐHQGHN ngày nay).

Năm 2012, Ban Đào tạo đã xây dựng Đề án đổi mới tuyển sinh theo ĐGNL và suốt trong 3 năm 2012-2014 là đơn vị trực tiếp triển khai xây dựng đề thi cũng như các quy chế, quy trình, phần mềm phục vụ ĐGNL, áp dụng trước tiên cho hệ tài năng và chất lượng cao và làm tiền đề cho việc thành lập Trung tâm Khảo thí - đơn vị chuyên trách tổ chức thi ĐGNL ở ĐHQGHN.

Năm 2016, ĐHQGHN đã đi đầu trong đổi mới tuyển sinh đại học theo đánh giá năng lực cho tất cả các chương trình đào tạo; tiên phong trong việc xây dựng bài thi chuẩn hóa đánh giá năng lực và cũng tiên phong áp dụng thành công việc triển khai đổi mới tuyển sinh theo hình thức sử dụng bài thi đánh giá năng lực ở ĐHQGHN.

ĐHQGHN cũng là một trong

Học sinh khối THPT chuyên của ĐHQGHN đạt giải cao trong các kỳ thi Olympic quốc tế.

những đơn vị tiên phong triển khai đào tạo theo tín chỉ thành công ở Việt Nam. Thành công này đã tạo điều kiện cho việc phát huy thế mạnh liên thông, liên kết trong ĐHQGHN, mô hình a+b (như mô hình đào tạo cử nhân sư phạm, bác sỹ đa khoa...), đặc biệt là trong việc xây dựng các chương trình đào tạo mới liên ngành, liên đơn vị; trong việc triển khai tổ chức giảng dạy bằng kép (song bằng) thành công.

Bên cạnh đó, cũng nhờ tích lũy tín chỉ, sinh viên có thể chủ động lựa chọn tích lũy các học phần theo kế hoạch và thời gian của cá nhân, nhờ vậy, đến nay, đã có gần 8.000 sinh viên được cấp bằng kép (bằng đại học chính quy thứ 2 trong thời gian học tập tại ĐHQGHN) và hơn 500 em tốt nghiệp đại học sớm so với quy định từ 1 đến 2 học kỳ.

Một sáng kiến và quyết sách đổi mới không thể không nhắc đến là: để lựa chọn được nhiều học sinh ưu tú vào học theo chương trình đại học, ngay từ

năm 2014, ĐHQGHN đã tiên phong nghiên cứu và ban hành quy chế đặc thù cho học sinh chuyên trong ĐHQGHN (và năm 2022 ban hành quy chế đặc thù sửa đổi áp dụng cho cả học sinh các trường chuyên trên toàn quốc) - ban hành các tiêu chí và quy định xét tuyển thẳng vào các đơn vị đào tạo thành viên/trực thuộc của ĐHQGHN những học sinh xuất sắc.

Cũng từ năm 2022 đã tổ chức kỳ thi Olympic cấp ĐHQGHN tuyển chọn học sinh giỏi - nhân tài từ các trường THPT trên cả nước. Do đó, đã thu hút được nguồn học sinh giỏi vào học các ngành khoa học cơ bản để nối tiếp truyền thống và phát huy thế mạnh của ĐHQGHN.

ĐHQGHN cũng là đơn vị tiên phong trong các cơ sở giáo dục & đào tạo xây dựng mô hình đào tạo tài năng, chất lượng cao, chuẩn quốc tế; tiên phong trong cả nước tiến hành rà soát và nghiên cứu, xây dựng bản quy hoạch các ngành nghề đào tạo (2014, 2021) và phân tầng các chương trình

đào tạo (2015).

Đây là kim chỉ nam, là kế hoạch và chiến lược hết sức quan trọng định hướng cho hoạt động đào tạo của ĐHQGHN và các đơn vị đào tạo của ĐHQGHN trong từng giai đoạn.

XÂY DỰNG NHÓM NGHIÊN CỨU MẠNH, HỘI NHẬP QUỐC TẾ

ĐHQGHN kiên trì và giữ vững chất lượng đào tạo, gắn đào tạo với nghiên cứu, xây dựng các nhóm nghiên cứu mạnh, hội nhập với quốc tế.

Các chương trình đào tạo của ĐHQGHN được xây dựng trên cơ sở tham khảo các chương trình đào tạo của các trường đại học tiên tiến trên thế giới. ĐHQGHN thực hiện triết lý đào tạo thông qua nghiên cứu, xây dựng các nhóm nghiên cứu (NNC) mạnh để vươn tới đỉnh cao tri thức; rồi từ nghiên cứu đỉnh cao lại thúc đẩy đào tạo trình độ cao và phát triển tiềm lực KH&CN.

Đến nay, ở ĐHQGHN có hàng trăm NNC lớn nhỏ, trong đó có khoảng 30 NNC đã được Giám đốc ĐHQGHN công nhận là NNC mạnh cấp ĐHQGHN. Các NNC này đã đóng vai trò quan trọng trong việc đào tạo tài năng theo cá thể hóa, cũng như trong việc mở các ngành/chuyên ngành đào tạo mới, các bộ môn/PTN mới của ĐHQGHN trong những năm qua.

Cũng nhờ đào tạo thông qua nghiên cứu, các em sinh viên, học viên cao học, nghiên cứu sinh được tham gia hoạt động trong môi trường các NNC mạnh và nhờ vậy được thắp sáng tài năng. Đến nay, không ít sinh viên năm cuối và trên 90% nghiên cứu sinh trong lĩnh vực Khoa học Tự nhiên và Công nghệ của ĐHQGHN có công bố trên các tạp chí quốc tế ISI. Không ít nghiên cứu sinh của ĐHQGHN - được đào tạo trong nước, nhưng có kết quả nghiên cứu, có số lượng và chất lượng các công bố quốc tế cao hơn so với các NCS được đào tạo hoàn toàn ở nước ngoài.

Năm 2022, ĐHQGHN đã cấp học bổng cho các nghiên cứu sinh xuất sắc lên đến

100 triệu/năm và lần đầu tiên cấp học bổng post-doc cho các tiến sĩ trẻ xuất sắc lên đến 120 triệu/năm, triển khai chính sách cấp học bổng cho các sinh viên xuất sắc ngành khoa học cơ bản ở mức hỗ trợ toàn bộ học phí, cấp sinh hoạt phí và chỗ ở miễn phí trong KTX.

PHÁT TRIỂN CÁC NGÀNH MỚI CÓ TÍNH LIÊN NGÀNH, MŨI NHỌN

ĐHQGHN tích cực chuyển đổi cơ cấu ngành nghề đào tạo, đáp ứng yêu cầu của đất nước, của thời đại cuộc cách mạng công nghiệp 4.0.

Việc phát triển các ngành mới có tính liên ngành, mũi nhọn những lĩnh vực kỹ thuật công nghệ mà xã hội có nhu cầu cao về nguồn nhân lực, cũng như đáp ứng yêu cầu của cuộc cách mạng 4.0 đang được ĐHQGHN đặc biệt chú trọng và có sự đột phá, trong đó phải kể đến các chương trình đào tạo mới, tiên phong như Khoa học Máy tính, Cơ điện tử, Điện tử - Tin học, Kỹ thuật năng lượng, Kỹ thuật môi trường, Kỹ thuật hạ tầng, Công nghệ Nano, Công nghệ kỹ thuật Xây dựng - Giao thông, Công nghệ Hàng không Vũ trụ, Robot, An toàn thông tin, Trí tuệ Nhân tạo, Khoa học dữ liệu, Tự động hóa và Tin học, Quản trị các tổ chức tài chính, Kinh tế biển, Biến đổi khí hậu...

Với trên 500 chương trình đào tạo ở các bậc đại học, thạc sĩ và tiến sĩ, từ lúc chỉ hoàn toàn các ngành khoa học cơ bản, sau 30 năm xây dựng và phát triển, đến nay ĐHQGHN đã đạt cơ cấu ngành nghề đào tạo như sau: khoa học tự nhiên, y dược 25%; khoa học xã hội và nhân văn, kinh tế, ngoại ngữ, luật, giáo dục 40%; công nghệ - kỹ thuật 20%; liên ngành và thí điểm 15%.

ĐHQGHN đã tích cực chuyển đổi cơ cấu ngành nghề từ khoa học cơ bản sang gắn với kỹ thuật, công nghệ và thực tiễn. Nhờ vậy, ngành nghề đào tạo của ĐHQGHN nhanh chóng tiếp cận hội nhập với thế giới, gắn kết chặt chẽ với công nghiệp và doanh nghiệp, cũng như tỷ lệ sinh viên ra trường có việc làm

Một góc khu đô thị ĐHQGHN tại Hòa Lạc, tháng 3/2023.

VƯƠN LÊN TOP 800 THẾ GIỚI TRONG BẢNG XẾP HẠNG QS

Sau 30 năm thành lập, từ chỗ chưa có tên trên bản đồ xếp hạng, năm 2022 ĐHQGHN đã vươn lên trong top 800 thế giới theo bảng xếp hạng QS và có tên tuổi và thứ hạng cao trong các bảng xếp hạng khác của quốc tế như THE, ARWU.

Năm 2022, 6 lĩnh vực của ĐHQGHN đã lọt top 400-600 thế giới trong bảng xếp hạng QS: Toán học (351-400), Vật lý (401-500), 3 lĩnh vực Cơ kỹ thuật và Kỹ thuật điện - Điện tử, Kinh doanh và Khoa học Quản lý top 401-500, Khoa học Máy tính và hệ thống thông tin (501-600).

Lĩnh vực Kỹ thuật Công nghệ đi sau về trước, đã vươn lên ngoạn mục, xếp hạng 386 thế giới trong bảng xếp hạng QS năm 2022.

Năm 2022 đã có 2.000 sinh viên ĐHQGHN học toàn thời gian tại Hòa Lạc, và dự kiến năm 2023 sẽ có 7.000 sinh viên tại Hòa Lạc, trong đó sẽ có cả học sinh của Trường THPT Khoa học giáo dục (HES).

ngày càng cao.

Hoạt động đào tạo đã có những đóng góp quan trọng và xứng đáng vào sự phát triển và lớn mạnh của ĐHQGHN, đóng góp tích cực và hiệu quả vào những đổi mới của ngành giáo dục đại học như đào tạo tài năng, chất lượng cao; tổ chức quản lý đào tạo theo tín chỉ; phát triển theo mô hình đại học nghiên cứu đa ngành, đa lĩnh vực, thực hiện đào tạo qua nghiên cứu và chú trọng xây dựng, phát triển các

nhóm nghiên cứu trong trường đại học; đảm bảo chất lượng giáo dục; kiểm định, phân tầng và quy hoạch chương trình đào tạo; đổi mới tuyển sinh theo đánh giá năng lực; tiên phong mở các chương trình đào tạo mới thí điểm và hiện đại, đáp ứng yêu cầu của cách mạng công nghiệp 4.0 và thực hiện hội nhập với nền giáo dục đại học của thế giới.